

پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی

سال اول، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۱

دریافت: ۹۰/۱۰/۲۰ پذیرش: ۹۱/۲/۲۶

صص ۳۸-۱۳

بررسی نقش مداخله گرایانه سازه سرمایه اجتماعی در رابطه بین دینداری و احساس امنیت اجتماعی

علی اکبر امین بیدختی، دانشیار گروه مدیریت دانشگاه سمنان*
نوید شریفی، مربی موسسه آموزش عالی غیر انتفاعی غیر دولتی کومش

چکیده

احساس امنیت، از موقعیت و جایگاه مهمی در برنامه‌ریزی کشور برخوردار است. به همین جهت دستیابی و پایدارسازی آن نیازمند مقدمات، زمینه‌ها و عوامل مؤثر بر آن است. لذا در این تحقیق به بررسی نقش سرمایه اجتماعی و دینداری بر احساس امنیت اجتماعی در قالب الگوی مفهومی پرداخته شد. روش تحقیق حاضر از نوع توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری شامل دانشجویان مؤسسات غیرانتفاعی و غیردولتی شهر سمنان است. از این تعداد ۳۳۴ نفر به عنوان نمونه آماری از روش طبقه‌ای انتخاب شدند. جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه محقق ساخته انجام شد. روایی محتوای این ابزار نیز با استفاده از نظر خبرگان، روایی سازه به کمک تحلیل عاملی اکتشافی و همچنین، پایایی آن به کمک تکنیک‌های دونیمه کردن و آلفای کرونباخ بررسی و تأیید شد. همچنین، برای بررسی میزان تأثیر مؤلفه تشکیل دهنده متغیرها بر یکدیگر از تحلیل عاملی تأییدی و در خصوص بررسی تأثیر ما بین مؤلفه‌های متغیر دینداری (درونزا) و احساس امنیت اجتماعی (برونزا) نیز از محاسبات همبستگی و نهایتاً برای تأیید الگوی مفهومی طراحی شده از تکنیک معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد در بین مؤلفه‌ها و ابعاد دینداری مؤلفه مناسبی دارای بالاترین اثر بر سرمایه اجتماعی است. خود سرمایه اجتماعی نیز بر روی امنیت جانی، مالی و سیاسی اثر مثبت و معناداری دارد.

واژه‌های کلیدی: دینداری، سرمایه اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، معادلات ساختاری

مقدمه

امنیت نخستین عاملی است که موجب می‌شود انسان‌ها کنار هم آیند، از نیروی هم‌کمک گرفته و در مسؤلیت‌های اجتماعی مشارکت جویند تا آسوده‌تر و متعهدتر زندگی کنند (صالحی، افسرافشاری، ۱۳۹۰: ۵۰). این مهم از مقولات بسیار حیاتی بشری است که روز به روز بر اهمیت آن افزوده می‌شود. جایگاه امنیت در سلسله مراتب نیازها و انگیزه‌های آدمیان، جایگاه خطیری است. مزلو^۱ در سال ۱۹۴۳ در نظریه انگیزش خود پس از نیازهای فیزیولوژیک مانند گرسنگی، تشنگی و غیره، نیاز به امنیت را ذکر کرده است (کامران، عبادتی نظرلو، ۱۳۸۹: ۴۴). اهمیت امنیت در متون دینی نیز مورد توجه بوده و آیات فراوانی در قرآن کریم بر اهمیت و ارزش ویژه آن دلالت دارد. با دقت در این آیات می‌توان دریافت که مقوله امنیت چنان جایگاه رفیع و بلندی دارد که خداوند ویژگی زندگی مطلوب وعده داده شده به مؤمنان را جایگزینی امنیت به جای ترس و وحشت معرفی می‌کند. خداوند در آیه ۵۵ سوره نور می‌فرماید: «به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام می‌دهند، وعده می‌دهیم که قطعاً آنان را حکمران روی زمین خواهیم کرد؛ همان گونه که به پیشینیان آنها خلافت روی زمین را بخشیدیم و دین و آیینی که برای آنان پسندیده، پابرجا و ریشه‌دار خواهد بود و ترسشان را به امنیت و آرامش مبدل می‌کند» (احمدی مقدم، ۱۳۸۹: ۱۳۴).

دولت‌ها نیز به نوبه خود تأمین احساس امنیت اجتماعی را یکی از وظایف اولیه خود می‌دانند؛ زیرا بستر توسعه موزون و همه‌جانبه، جز با وجود این اکسیر فراهم نمی‌گردد. آسیب‌های امنیتی به صورت روزافزون

در حال افزایش است و انجام اقدامات لازم برای مهار این تهدیدها، امری ضروری به نظر می‌رسد. بدیهی است پیش از هر اقدام برای کنترل یک تهدید، باید آن را به خوبی شناخت و علل و عوامل مرتبط با آن را مشخص نمود (رسولی، صالحی، ۱۳۹۰: ۱۶۷-۱۶۸). تحقیقات نشان می‌دهد دولت به تنهایی قادر به تأمین امنیت نیست. بر این اساس، محققان بر نقش جامعه مدنی در ایجاد احساس امنیت و کالاهای جمعی مشابه آن تأکید می‌کنند. این گونه رویکردها با مفهوم سرمایه اجتماعی در هم آمیخته است. در این رویکرد بر نقش روابط، تعاملات، هنجارها، شبکه‌ها و گروه‌های اجتماعی در ایجاد طیف وسیعی از ویژگی‌های مثبت و مفید جامعه تأکید شده است (قدرتی و همکاران، ۱۳۸۸: ۸).

دینداری نیز در کنار سرمایه اجتماعی نقش مهمی در کم کردن بی‌عدالتی‌ها و ایجاد احساس یکپارچگی اجتماعی دارد. دین می‌تواند شعله‌های خود محوری و خودپرستی را فرو نشاند و با تمسک به باورهای دینی و گسترش معنویت در جامعه می‌توان از احساس ناامنی در زندگی اجتماعی کاست (خوراسگانی، قاسمیان، ۱۳۸۶: ۲).

اهمیت سرمایه اجتماعی در کنار دینداری عامل مهمی در تبیین احساس امنیت است (لیندستروم^۲، ۲۰۰۳: ۱۱۱۱). از این رو، سرمایه اجتماعی و دینداری از عواملی هستند که نقش بسیار مهمی را در جامعه ایفا می‌کنند (سلین، ۲۰۱۲: ۱۲۱۴-۱۲۲۰). در غیاب این عوامل و بدون آن، پیمودن مسیر توسعه فرهنگی، اقتصادی و امنیتی دشوار و یا غیرممکن است. ارزش‌های واحد می‌تواند به انسجام اجتماعی کمک کرده و در نتیجه نظم اجتماعی را که زیربنای امنیت است، فراهم کند؛ ضمن آن

² Lindstrom

¹ Mazlow

کمال انسانی و جوامع انسانی فراهم می‌گردد. از همین رو، «جامعه امن» در منظر استراتژیست‌های مدرن، زیربنای توسعه پایدار تلقی می‌شود؛ و در مقام اهمیت، جانشین قدرت و همنشین منافع ملی است.

امنیت مفهوم پیچیده‌ای است که تعریف واحد و مشخصی ندارد (رسولی، صالحی، ۱۳۹۰: ۱۶۸-۱۶۹). امنیت پدیده‌ای ادراکی و احساسی است؛ یعنی این اطمینان در مردم، دولتمردان و تصمیم‌گیران به وجود آید که برای ادامه زندگی بدون دغدغه، امنیت لازم وجود دارد. در تعریف لغوی امنیت، «محافظة در مقابل خطر، احساس ایمنی و رهایی از تردید است» (عبدالرحمن، ۱۳۸۳: ۱۲۴). در فرهنگ معین امنیت به معنای ایمن شدن و بیم نداشتن تعریف شده است (فرهنگ معین، ۱۳۹۱: ۳۵۲). واژه امنیت ابتدا در ادبیات سیاسی آمریکا به شدت متداول گردید. سپس تغییرات مهمی که پس از جنگ جهانی دوم در سیاست بین‌الملل پدید آمد، موجب شد این مفهوم کارایی بیشتری پیدا کند. بوزان، که رهیافت مفهومی وسیعی از مسأله امنیت ارائه می‌دهد، اصطلاح امنیت را مفهومی توسعه نیافته تلقی می‌کند (بوزان، ۱۳۷۸: ۱۵).

به طور کلی امنیت را می‌توان از نظر اجتماعی و فرهنگی، وضعیتی آرام تلقی کرد که انسان در نهایت ایمنی نسبت به جان، مال، ناموس، حیثیت، هویت، ارتباطات، تفکرات، ارزش‌ها و ... خود چه در زمان حال و چه در آینده اطمینان داشته و شبانه روز را با تحمل حداقل ریسک ممکن سپری سازد. تنها زمانی که قوانین جامعه براساس توافق جمعی و رضایت عمومی به صورت یک قرارداد اجتماعی مورد تأیید متقابل افراد هسته‌های اجتماعی قرار گیرد و منافع ملی بر منافع فردی اولویت یابد، می‌توان به تحقق نوعی آرامش درونی در افراد و آسودگی از تعرض و تهدید اطمینان پیدا کرد

که این مفهوم در همه زمینه‌ها بدون مشارکت و همیاری مردم و اقشار مختلف جامعه امکانپذیر نیست (ساروخانی، هاشم نژاد، ۱۳۹۰: ۸۲).

در خصوص بررسی احساس امنیت اجتماعی در سطح کشور می‌توان گفت با بررسی برخی از شاخص‌های موجود به طور غیرمستقیم می‌توان به میزان احساس امنیت پی برد. از جمله این شاخص‌ها میزان جرایم است، که با احساس امنیت رابطه معکوس دارد (اکامک^۱، ۲۰۱۲: ۳۲۴). به عبارتی، هر مقدار ارتکاب بالاتر باشد، احساس امنیت پایین‌تر است. بر این اساس، با بررسی داده‌های موجود، به بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در سطح کشور پرداخته شد. آمارها نشان دهنده رشد ۱۳ درصدی ورودی پرونده‌ها به دادگستری، رشد ۲۲ درصدی جمعیت زندانیان در چند سال اخیر و افزایش تعداد نیروهای فعال در قوه قضاییه، سازمان زندان‌ها و نیروی انتظامی بدون تغییر محسوس در کاهش میزان جرم و معضلات امنیتی موجود است (خبرگزاری ایسنا). تمامی این شواهد نشان‌دهنده کاهش میزان احساس امنیت در سطح جامعه است. بر این اساس، در مقاله حاضر سعی نویسندگان بر آن است تا با استفاده از داده‌های پیمایشی به این سؤال پاسخ دهند که دینداری و سرمایه اجتماعی چگونه بر احساس امنیت تأثیر گذار است.

چارچوب نظری

کمال بشر در مقام اولویت بخشی به تمنیات انسان سالم و تعالی طلب، متأثر از فطرت پاک انسانی و در پرتو اولویت بخشی به مفهوم امنیت، حاصل می‌آید؛ و در پرتو حرکت آزادانه - آزادی طبیعی فطری - در جامعه‌ای با ساختار متضمن امنیت «انسان آزاد» - آزادی آگاهانه -

^۱ Akçomak

است. در جدول ۱ اقسام امنیت بر اساس مرجع ذکر گردیده و منابع تهدید در هر خصوص به معرض نمایش گذاشته شده است:

(صالحی امیری، افشاری نادری، ۱۳۹۰: ۵۱). امنیت دارای دو عنصر اساسی تهدید و فرصت و برقراری آن به رهایی نسبی از تهدید و بهره‌گیری بهینه از فرصت‌ها منوط

جدول ۱- انواع امنیت بر اساس مرجع

عنوان	مرجع امنیت	ارزش‌های در معرض خطر	منابع تهدید	شکل تهدید
امنیت ملی	کشور یا رژیم	استقلال، حاکمیت ملی	کشورها و بازیگران فرعی	تهاجم نظامی
امنیت انسانی	افراد، بشریت	بقا و کیفیت زندگی	کشورها و بلایای طبیعی	قتل، جرم، فقر، جنگ، بزهکاری
امنیت محیط زیست	اکوسیستم	بقای زندگی	بشریت	آلودگی، گرمای زمین، تخریب محیط زیست
امنیت اجتماعی	ملت‌ها، گروه‌های اجتماعی	هویت، وحدت اجتماعی، هنجار	کشورها، فرهنگ‌های بیگانه	پاکسازی قومی، ژنوساید، تبعیض نژادی

منبع: (ملر، ۲۰۰۴)

توأم با انتظارات قابل پیشبینی را در میان مردمش تجربه می‌کند (گوسل، ۱۹۹۹: ۵۴-۵۹).

مک سوئینی^۳ در تعریف احساس امنیت اجتماعی می‌گوید: «احساس امنیت اجتماعی آن است که چگونه جوامع منافع و هویتشان را خلق و باز تولید می‌کنند» (بلن، ۲۰۰۳: ۷۸-۸۲). بوزان و ویور^۴ نیز معتقدند احساس امنیت اجتماعی هویت و پاسداری از هویت را هدف می‌داند. احساس امنیت اجتماعی در صدد تأمین امنیت برای گروه‌های مختلفی است که به هویت‌های گوناگون منتسب هستند. احساس امنیت تلفیقی از عوامل فردی، روانی و اجتماعی است. امنیت بعد عینی مسأله و احساس امنیت به عنوان بعد ذهنی تلقی می‌شود. یکی از علل مهم احساس ناامنی، می‌تواند موقعیت و وضعیت خاص حاکم بر یک جامعه باشد. فرد به خاطر پاره‌ای از عوامل مخل امنیت در جامعه احساس ناامنی می‌کند.

احساس امنیت اجتماعی را از حیث شمولیت و فراگیری می‌توان امنیت عمومی نیز قلمداد نمود که حوزه‌های امنیت جمعی و گروهی را پوشش می‌دهد. در میان نظریه پردازان امور امنیتی «ویور» احساس امنیت اجتماعی را توانمندی جامعه برای مراقبت از خصوصیات و ویژگی‌های بنیادین خود در شرایط تغییر و تهدیدات عینی و احتمالی تعریف نموده، بر ارتباط نزدیک میان هویت جامعه و امنیت تأکید و خاطر نشان می‌کند که جامعه، امنیت هویتی‌اش را می‌طلبد. کارل دبلیو دویچ^۲ در تعریف احساس امنیت اجتماعی می‌گوید: منظور از آن، گروه همبسته‌ای از مردم در یک سرزمین در امتداد زمانی است که دارای احساس جمعی بسط یافته و نهادی شده، آداب و رسوم فراگیر، قدرتمند و به اندازه کافی قابل اطمینان بوده، حیات اجتماعی را در زمانی طولانی بیمه می‌کند و تغییر آرام

³ Mc Sweeney

⁴ Buzan, Barry

¹ Wavier

² Karl W.Deutsh

۲۰۰۶: ۱۲۲-۱۲۵). همان‌طور که ملاحظه شد، محققان و جرم‌شناسان، جرایم و ترس از جرم را به عنوان یکی از عوامل اصلی تهدیدکننده احساس امنیت مشخص کرده‌اند. در این راستا یکی از رهیافت‌هایی که دیدگاه وسیعتر و بهتری را برای فهم عوامل جرم و تخلف ارائه می‌نماید، سرمایه اجتماعی است (کمبرلی، ۲۰۱۲: ۱۰). در خصوص سرمایه اجتماعی تعاریف متعددی بیان شده است و هر کس به زعم خود از این مفهوم تعریفی ارائه کرده است. در این خصوص «پاتنام» تمام ویژگی‌های اجتماعی نهادها و سازمان‌ها از قبیل اعتماد، هنجارها و شبکه‌های اجتماعی را سرمایه اجتماعی می‌نامد. وی معتقد است که سرمایه اجتماعی اغلب محصول جانبی دیگر فعالیت‌های اجتماعی است. این سرمایه به طور معمول در پیوندها، هنجارها و اعتماد تشکیل می‌شود و از یک شرایط اجتماعی به شرایط دیگر انتقال پذیر است (زارعی و همکاران، ۱۳۸۸).

«فوکویاما» معتقد است سرمایه اجتماعی از رابطه میان افراد به وجود می‌آید. روابطی که میان افراد جامعه شکل می‌گیرد، اگر به اندازه کافی قوی باشد، می‌تواند باعث به وجود آمدن سرمایه اجتماعی گردد. سرمایه اجتماعی چیزی است که در این روابط وجود دارد و افراد جامعه از آن در جهت پیشبرد اهداف خود بهره می‌برند. در واقع، سرمایه اجتماعی عبارت است از: توانایی اشخاص برای همکاری با یکدیگر در قالب گروه‌ها و سازمان‌های مختلفی برای نیل به اهداف مشترک (ردادی، ۱۳۸۷: ۱۸۸). جامعه‌ای سالم است که دارای سرمایه اجتماعی باشد، زیرا افراد به یکدیگر اعتماد داشته، ضمن تأمین منافع خود به دیگران نیز منفعت می‌رسانند و اگر سود بردن مستلزم زیان وارد کردن به دیگران باشد، از آن صرف نظر می‌کنند.

«آیزنشتاد» معتقد است مهمترین مسأله نظم اجتماعی از دید دورکیم و تا حدودی تورنس، اعتماد و همبستگی

احساس امنیت در یک جامعه به احساس روانی شهروندان از میزان وجود یا عدم امنیت در آن جامعه ناشی می‌شود و هر چه میزان فراوانی جرم بالاتر باشد، احساس امنیت در آن جامعه پایین‌تر است (نیازی، فرشادفر، ۱۳۹۰: ۱۵۵-۱۵۶). حتی برخی معتقدند ترس از جرم نیز می‌تواند به عنوان احساس ناامنی در نظر گرفته شود. از نظر کنوینگتون و تایلور^۱ ترس از جرم واکنش عاطفی به جرایم خشونت بار احتمالی و آسیب‌های فیزیکی است. برخی دیگر معتقدند که این سازه ضرورتاً وضعیتی احساسی نبوده، بلکه در بطن خود نوعی قضاوت شناختی همچون احتمال قربانی شدن را در بردارد. در خصوص ترس از جرم نظریات متعددی مطرح شده است. نظریه «قربانی شدن مستقیم» مطرح می‌سازد افراد از طریق شبکه‌های اطلاع‌رسانی محلی، گفتگوهای شخصی با دوستان، آشنایان، شایعات یا رسانه‌های جمعی از جرایم و مشکلات آگاه می‌شوند و احساس ناامنی بیشتری نسبت به دیگران دارند (بورديو، ۲۰۰۷ و راجلی کلارک، ۲۰۰۶). نظریه «فرضیه آسیب‌پذیری» برداشت و ادراک افراد از میزان آسیب‌پذیری در برابر قربانی شدن را عامل اصلی در نظر می‌گیرد. به عبارت دیگر، آنهایی که خود را نسبت به دیگران آسیب‌پذیرتر تصور می‌کنند، احساس ناامنی بیشتری دارند (فرگوسن و میندل، ۲۰۰۷).

ایده محوری نظریه «مدل نگرانی- اجتماعی» آن است که ترس از جرم با برداشت ساکنان از پویایی‌های اجتماع مرتبط است. این مدل در واکنشی است به رویکردهای تقلیل‌گرایانه روان‌شناختی، بنابراین در تبیین این سازه توجه ویژه‌ای به اجتماعی- روان‌شناختی همچون از خودبیگانگی و انومی، نگرانی از میزان تغییرات اجتماعی، بدبینی درباره آینده و فقدان کنترل بر شرایط زندگی و رضایت از همسایگی تأکید می‌شود (جینگریچ،

¹ Convington & Taylor

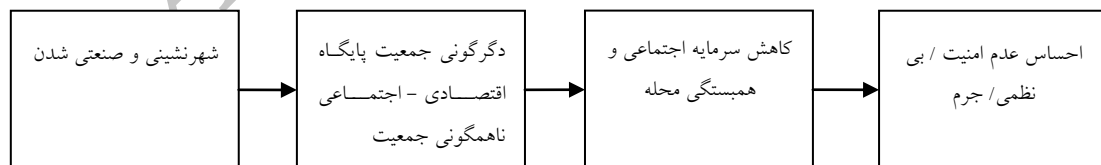
بین گروه‌ها و افراد در جامعه منجر شود (چلبی، ۱۳۸۴: ۱۵).

بر این اساس، سرمایه اجتماعی در تأمین احساس امنیت اجتماعی، چه از جهت جلوگیری از بروز ناهنجاری‌ها و انواع جرایم اجتماعی و در کنار آن، از جهت زمینه‌سازی مشارکت مثبت و فعال فردی در زندگی اجتماعی، اساساً از طریق تأثیرگذاری هنجارهای اجتماعی و چگونگی رفتار افراد زمینه را برای کاهش ناهنجاری‌های اجتماعی و پیرو آن، افزایش امنیت در جامعه فراهم می‌کند (تقی‌لو؛ به نقل از نادری و همکاران، ۶۴-۶۵). در ادامه، برای تبیین مدل مفهومی به بررسی چند مورد از نظریه‌های ارائه شده در خصوص سرمایه اجتماعی و احساس امنیت پرداخته شده است.

تئوری بی‌سازمانی اجتماعی

استدلال اساسی تئوری بی‌سازمانی اجتماعی این است که جرم نتیجه کاهش همبستگی اجتماعی است. زمانی که اجتماعات نابسامان می‌شوند، همسایه‌ها نسبت به نظارت و بازبینی مخاطبان بالقوه بی‌میل شده و پیامد این بی‌میلی و عدم مسؤولیت نسبت به رفتار دیگران، افزایش رفتارهای کجرو خواهد بود.

اجتماعی است؛ یعنی اینکه بدون انسجام و نوعی اعتماد، پایداری نظم اجتماعی ممکن نیست (ازکیا، ۱۳۸۰: ۵). از این رو، اعتماد در روند احساس آرامش جسمانی و روانی و در نهایت، احساس امنیت نقش مهمی را ایفا می‌نماید (امین بیدختی، ۱۳۸۹: ۲۶۷-۲۶۹). از دید «کلاس‌افه» سرمایه اجتماعی در برگیرنده روابط انجمنی، اطمینان به نهادها و اعتماد بین اشخاص و اقوام و خیرخواهی است و وی آن را به عنوان یکی از عوامل امنیت در تمامی ابعاد معرفی می‌کند (عبداللهی، ۱۳۸۵: ۲۰۳-۲۰۴). بررسی در زمینه وجود رابطه بین سرمایه اجتماعی و میزان جرایم نشان می‌دهد هرچه علاقه افراد به جامعه، اعتماد اجتماعی، داشتن روابط متقابل با دیگران و حس کمک و همیاری نسبت به دیگران در فرد زیاد شود، به همان میزان از ارتکاب به جرم در جامعه کاسته می‌شود (چلبی و مبارکی، ۱۳۸۴: ۳۷). سرمایه اجتماعی با فراهم کردن فضای اعتماد، همکاری بین گروه‌های اجتماعی و همکاری گروه‌ها و اعتماد بین آنها باعث می‌شود که منافع همگانی مانند احساس امنیت اجتماعی فراهم شود و هزینه نظارت‌های نهادهای رسمی نیز کاهش یابد (پال و همکاران، ۲۰۱۲: ۳۴۹-۳۵۱). این سرمایه می‌تواند با کاهش هزینه‌های روابط اجتماعی تا حدود زیادی به حل مسالمت‌آمیز اختلاف‌ها و تضادهای

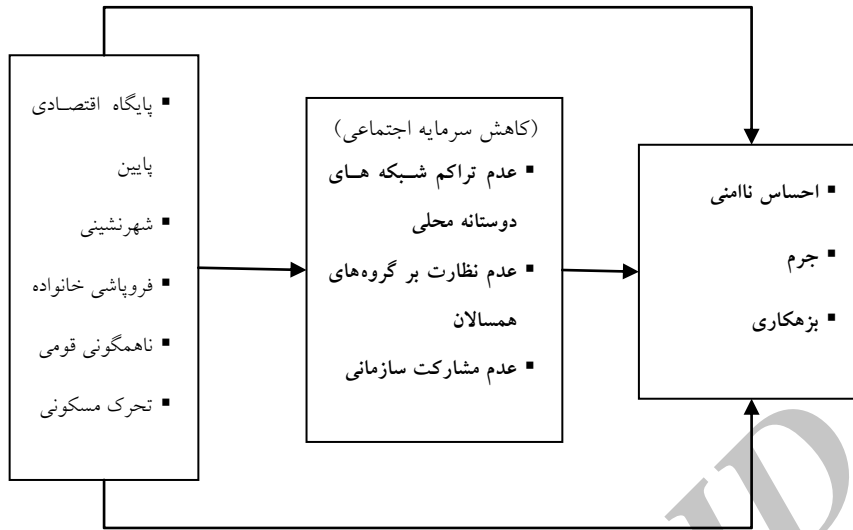

نمودار ۱- مدل بی‌سازمانی اجتماعی

پایین، ناهمگونی قومی و فروپاشی خانواده به بی‌سازمانی اجتماعی می‌انجامد و به دنبال آن، افزایش جرم و کاهش احساس امنیت را در جامعه به بار می‌آورد.

گروز^۱ (۱۹۸۹) به دنبال تئوری‌های پیشین، مدلی را در سطح اجتماعی طراحی و آن را به طور تجربی بررسی کرد. فرضیه کلی این بود که پایگاه اقتصادی

^۱ Groves

نمودار ۲- مدل علی ساختار سیستمی اجتماعی و میزان احساس ناامنی و جرم

بر این اساس، سرمایه اجتماعی می تواند تا حدود زیادی در کاهش احساس ناامنی و همچنین، وقوع جرم نقش مهمی ایفا نماید. میان عناصری که در جامعه سرمایه اجتماعی را به وجود می آورند و یا حتی خود به عنوان سرمایه اجتماعی قلمداد می گردند، دین را نباید نادیده انگاشت. دین واژه ای عربی است به معنای جزا و پاداش و عبارت است از: اعتقاد به خالق هستی و مجموعه قوانینی که از جانب او بر بشر عرضه گردیده است. همچنین، دین به معنای اطاعت و آیین و شریعت است؛ یعنی وضع و تأسیس الهی که مردم را به رستگاری هدایت می کند و شامل عقیده و عمل است (منظری توکلی، عراقی پور، ۱۳۸۹: ۲۱). از دیدی دیگر، دینداری را می توان پذیرش تمام یا بخشی از عقاید، اخلاقیات و احکام دینی دانست، به گونه ای که شخص دیندار خود را ملزم به تبعیت و رعایت از این مجموعه بداند (حشمت یغمایی، ۱۳۸۰: ۱۹۰).

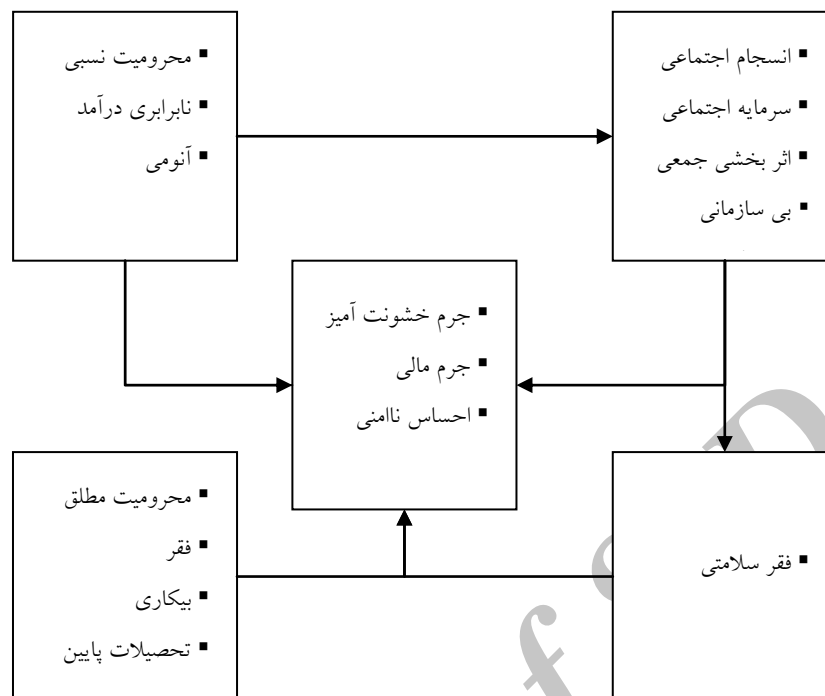
بر طبق تئوری بی سازمانی اجتماعی، سرمایه اجتماعی پایه و اساس آن چیزی است که گروه ها را نسبت به تحمل ناهنجاری ها توانا می سازد. بنابراین، اجتماعات سازمان نیافته تا حدود زیادی از جرم و احساس ناامنی رنج می برند (بیات، ۱۳۸۹: ۶۵-۶۷).

تئوری محرومیت نسبی

کاواچی^۱ معتقد است نابرابری های چشمگیر به این احساس می انجامد که ثروتمندان زیادی در این منظر وجود دارند، اما برای بسیاری از مردم ثروت ها در دسترس نیست و زندگی در فقر را در پیش گرفته اند. در نتیجه، ناخشنودی زیاد، سرخوردگی، نومیدی و از خود بیگانگی به وجود می آید، که احساس بی عدالتی، نارضایتی و بی اعتمادی را تولید می کنند.

بر اساس مدل زیر می توان گفت دو سنت تئوریک در جرم شناسی که یکی جرم را با محرومیت نسبی مرتبط می کند و دیگری جرم را با انسجام اجتماعی در ارتباط می داند، می توانند با یکدیگر تلفیق شوند (همان مأخذ).

^۱ Kawachi

نمودار ۳- مدل تئوری محرومیت نسبی

تعریف خود یک نوع جهان‌بینی و هستی‌شناسی است. با گزینش جهان‌بینی دینی، قطعاً دین تعیین‌کننده نوع ارزش‌ها و در مواردی حتی تعیین‌کننده هنجارها و نهادها نیز خواهد بود و به شخصیت فردی هم، محتوا و جهت ویژه‌ای می‌دهد. بدین ترتیب، دین به عنوان نوع جهان‌بینی انسان، می‌تواند بر تمام مؤلفه‌های یک عمل اجتماعی اثر بگذارد و در نتیجه، عمل اجتماعی را به سمت مطلوب خود جهت دهد (تقوی، ۱۳۷۵: ۱۳۳). می‌توان گفت که دین به عنوان یک نوع جهان‌بینی نه فقط معیار و داور رفتارهای فردی و جمعی انسان است، بلکه در عین حال و به طریقی دیگر، در اصل شکل‌گیری رفتارهای انسان نیز مؤثر است، زیرا اگر کردارهای اجتماعی انسان را تحلیل کنیم، می‌توانیم ببینیم که قویترین مؤلفه‌های آن به طور مستقیم از نوع جهان‌بینی انسان سرچشمه گرفته‌اند و در این جا مفروض ما این است که دین، آن نوع جهان‌بینی است که با تأثیر بر ساختمان درونی کردارهای اجتماعی افراد می‌تواند آنها

«گیدنز» معتقد است نه تنها خدایان و نیروهای مذهبی، حمایت‌های قابل اتکای مثبتی را برای مؤمنان فراهم می‌سازند، بلکه کارگزاران مذهبی نیز این کار را انجام می‌دهند. باورداشت‌های مذهبی مهمترین کارشان این است که معمولاً به انسان در مقابل تجربه رویدادها و موقعیت‌ها، احساس آرامش و امنیت تزریق می‌کنند (خوراسگانی، قاسمی، ۱۳۸۶: ۶). انجام مناسک آرامش‌بخش است. بر این اساس، مذهب و سنت به شیوه‌ای بنیادین در احساس امنیت وجودی دخالت دارند. لومان^۱ معتقد است دوری از مذهب در زندگی امروزی باعث مخاطره شده است. اصولاً مخاطره از قبول این نظر سرچشمه می‌گیرد که بیشتر فعالیت بشری تأثیر مخاطرات زاییده دست انسان هستند (اردن، ۲۰۰۸: ۱۵۹). درک کلی انسان از هستی و به اصطلاح جهان‌بینی او، هم القاکننده ارزش‌ها به انسان است و هم در تکوین شخصیت فردی او تأثیر فراوان دارد. دین در عامترین

^۱ Loman

بزهکاری تأیید کرده‌اند. لاکفیلد^۱ نیز در پژوهش خود نشان داده است که سه بعد دینداری به صورت متغیرهای مداخله گرایانه بین رفتارهای والدین و انحراف اخلاقی عمل کرده است (لاکفیلد، ۲۰۰۷: ۱۹۹-۲۲۶).

قاسمی (۱۳۹۰) در تحقیق خود با استناد به تحقیقات اندیشمندان مختلف به تبیین نظری و تجربی مدل تحلیلی برآمد و به تبیین جامعه‌شناختی دینداری و ابعاد آن در نقش متغیر بیرونی و سطح سرمایه اجتماعی در نقش متغیر درونی پرداخت.

برای ساخت مدل به نظریه‌های مربوطه استناد شد. در این خصوص در تبیین سازه دینداری در بعد اعتقادی (باورهای دینی) با استناد به نظریه‌های توکل، کنت، دورکیم و دیویس در بعد پیامدی (شدت گرایش به رفتارهای مبتنی بر اصول دین) با استناد به نظریات وبر، آیزن، دیوس در بعد عاطفی (شدت احساسات و عواطف دینی) با استناد به نظریات مالینوفسکی، وبر، گیریتس، برگر در بعد مناسکی با استناد به نظریه‌ای کلمن، پاتنام، فوکویاما، آسلینز، میلوفسکی و ورم مدل مفهومی ارائه گردید (قاسمی، امیری اسفرجانی، ۱۳۹۰: ۲۶-۳۰).

مختاری (۱۳۹۱) در تحقیق خود با ارائه مدلی مفهومی با مبنا قرار دادن نظریه ساختاریابی^۲ گیدنز به نقش عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی پرداخت.

را در مسیری که می‌خواهد هدایت کند (نوربخش، ۱۳۸۶: ۱).

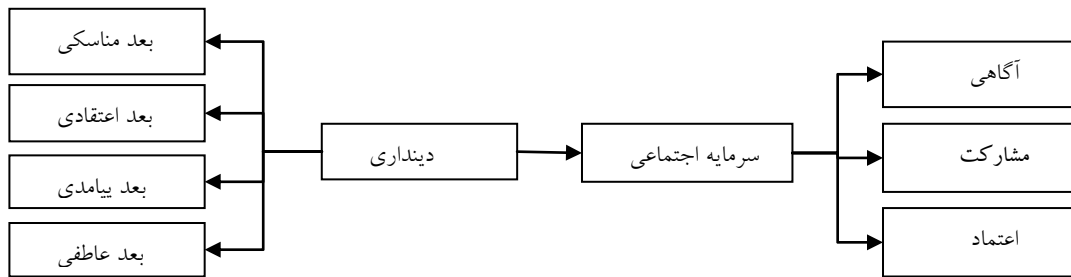
دین با احکام شرعی خود اراده را در افراد مؤمن تقویت می‌کند، هسته اصلی پرهیز از انحرافات را بر آنها به وجود می‌آورد و همچنین به سطح بالایی از انضباط سوق می‌دهد، زیرا انضباط محصول تقید و التزام است. افراد لاقید و بی‌بند و بار به نظم و انضباط تن نمی‌دهند. وقتی که انضباط فراگیر شود، احساس امنیت در جامعه فراگیر می‌شود (بسطامی، ۱۳۸۹: ۱).

دین یکی از عوامل سازنده کارکردهایی است که سرمایه اجتماعی نیز به نوعی آنها را داراست. «افراد بر حسب دین و مذهبی که دارند، ممکن است منشأ مشارکت باشند، مانند حضور و فعالیت در امور مساجد، تکایا، کلیساها و اماکن مذهبی و زیارتی» (الوانی، ۱۳۸۵: ۱۲-۱۵). وحتى به گفته وبر: «مذهب می‌تواند شبکه اعتمادی در بین افراد ایجاد کند که برای روابط تجاری و مبادله اقتصادی نیز ضروری باشد» (فوکویاما، ۱۳۸۶: ۱۵۳).

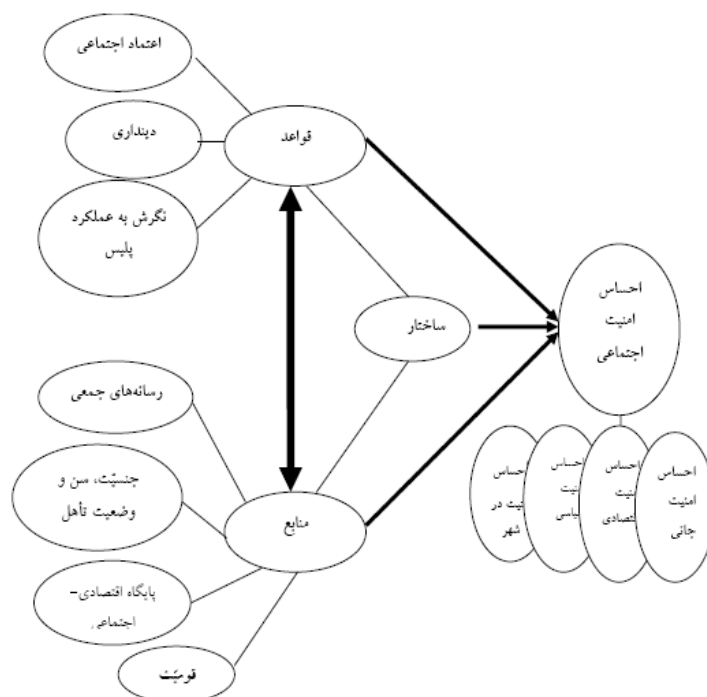
توجه به نکات فوق بیانگر این نکته است که رابطه بین نهادهای اجتماعی دین و شبکه‌های ارتباطی افراد، توجه جامعه‌شناسان زیادی را به خود جلب کرده است و پیام‌هایی که آن نهادها به افراد جامعه ارسال می‌دارند و نظام‌هایی که فراهم می‌کنند و شبکه‌های اجتماعی که ایجاد می‌نمایند، همگی می‌توانند به عنوان منشأ و مبنایی در جهت ایجاد سرمایه اجتماعی و به تبع آن احساس امنیت اجتماعی عمل کنند (امین بیدختی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲-۵). در ادامه به چند مورد از تئوری‌ها و مدل‌های ارائه شده توسط پژوهشگران در این خصوص اشاره می‌شود تا درک مدل مفهومی تحقیقی گویاتر شود. آکیتونند و کواردی آدیسون در پژوهش خود اهمیت دین را در جلوگیری از کاهش رفتارهای

¹ Litchfield

² Structuration Theory

نمودار ۴- مدل قاسمی (تأثیر دینداری بر سرمایه اجتماعی)

نمودار ۵- مدل مختاری (تأثیر عوامل اجتماعی- فرهنگی بر سرمایه اجتماعی)

فرهنگی و قدرت سیاسی باشند. بر این اساس، در این مدل با استفاده از تئوری گیدنز به تحلیل احساس امنیت پرداخته شده است. لذا کنشگران برای تسهیل در ارتباطات اجتماعی به قواعد و منابع متوسل می‌شوند (مختاری و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۷).

پیشینه تحقیق

بررسی پیشینه تحقیق معمولاً به منظور نقد مطالعات موجود درباره پژوهش است و می‌تواند در تبیین بیان

براساس این نظریه ساختار شامل دو بعد قواعد و منابع است. قواعد خود شامل بعد هنجاری (ایجاد حقوق و وظایف در یک زمینه) و تفسیری (ایجاد طرح‌های و ذخایر آگاهی در یک زمینه) است. در این میان، قواعد هنجاری به ابزار مشروعیت تبدیل می‌شوند. اما قواعد تفسیری برای ایجاد نظم‌های نمادین معنادار مانند آموزه‌های دینی استفاده می‌شود. دومین جزء ساختار در تئوری ساختار بندی، منابع است که می‌تواند هم منبع مادی و هم منبع اقتداری، از قبیل: سرمایه

مسأله تحقیق کمک مناسبی باشد.

خوراسگانی و قاسمی (۱۳۸۶) در تحقیقی با عنوان "رابطه احساس امنیت اجتماعی و نگرش مذهبی" به بررسی نقش نگرش مذهبی به عنوان متغیر مستقل بر احساس امنیت اجتماعی پرداختند. نتایج نشان داد نگرش مذهبی می‌تواند تا ۵۳٪ توان تبیین واریانس احساس امنیت اجتماعی را دارا باشد.

باباخانی (۱۳۸۸) در تحقیقی با عنوان "بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در سطوح خرد و کلان" که بین شهروندان تهرانی صورت پذیرفت، نشان داد که احساس انومی و سرمایه اجتماعی به میزان قابل ملاحظه‌ای بر احساس امنیت مالی تأثیرگذار است.

کامران و شعاع برآبادی (۱۳۸۹) در پژوهش خود با عنوان "بررسی امنیت شهری در شهرهای مرزی، مطالعه موردی شهر تایباد" به بررسی عواملی نظیر سرمایه اجتماعی و پایگاه‌های اجتماعی افراد بر احساس امنیت پرداختند. نتایج تحقیق گویای تأثیر معنادار این عوامل بر احساس امنیت است.

حکیم‌زاده (۱۳۸۶) نیز در تحقیق خود به این نتیجه رسید که آموزش آموزه‌های مذهبی می‌تواند آرامش و احساس امنیت در بین دانشجویان دختر خوابگاه‌ها را بهبود بخشد.

تحقیق توسط قربان‌زاده سوار (۱۳۸۷) با عنوان "بررسی تأثیر دینداری بر احساس امنیت اجتماعی جوانان (قم)" انجام شد. یافته‌های پژوهش رابطه متجانسی را بین میزان دینداری و ابعاد آن (تقید به اعتقادات، تقید به احکام و تقید به اخلاق) و میزان احساس امنیت اجتماعی نشان می‌دهد؛ بدین معنی که هر چه میزان دینداری افزایش یابد، میزان احساس امنیت اجتماعی نیز افزایش خواهد یافت.

کوئینگ^۱ (۲۰۰۷) در تحقیق نشان داد سلامتی روانی و جسمی انسان با زندگی معنوی او رابطه مثبتی دارد. افرادی که اعتقادات مذهبی قویتری دارند، احساس امنیت بیشتری از محیط می‌کنند و سازگاری بیشتری با موقعیت‌های استرس‌زا دارند.

پژوهشی توسط ژوهانسون (۲۰۰۴) با عنوان «تأثیرات دینداری بر افسردگی در میان آمریکائیان آفریقایی تبار» انجام شده است که به نوعی تأثیر دینداری را بر سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد. در تحلیل اطلاعات ارزیابی شده از این پژوهش آمده است که آیین کاتولیک با تشویق انجمن‌ها و افراد به صداقت و دیگر ارزش‌های اخلاقی باعث بالا رفتن سرمایه اجتماعی افراد از طریق ایجاد اعتماد و صداقت در روابط آنها و تعاملات مثبت میان آنان می‌شود.

در تحقیقی که توسط بیرلین (۲۰۰۵) با عنوان «آیا سرمایه اجتماعی به عنوان مزیت تلقی می‌شود؟» نتایجی که به دنبال پژوهش درباره چگونگی تأثیر شکل‌های متفاوت سرمایه اجتماعی (درون گروهی و برون گروهی) بر میزان جرائم انجام شده، نشان داده شده است. وی بیان می‌کند در مناطقی که فرقه‌های دینی وجود دارند، روابط اجتماعی را با یکدیگر تشکیل داده و بنابر این سرمایه اجتماعی درون گروهی بین آنها شکل گرفته و که این نوع سرمایه اجتماعی، کاهش جرایم در این نقاط را نسبت به مناطقی که شبکه روابط دینی کمتری دارند، سبب شده است.

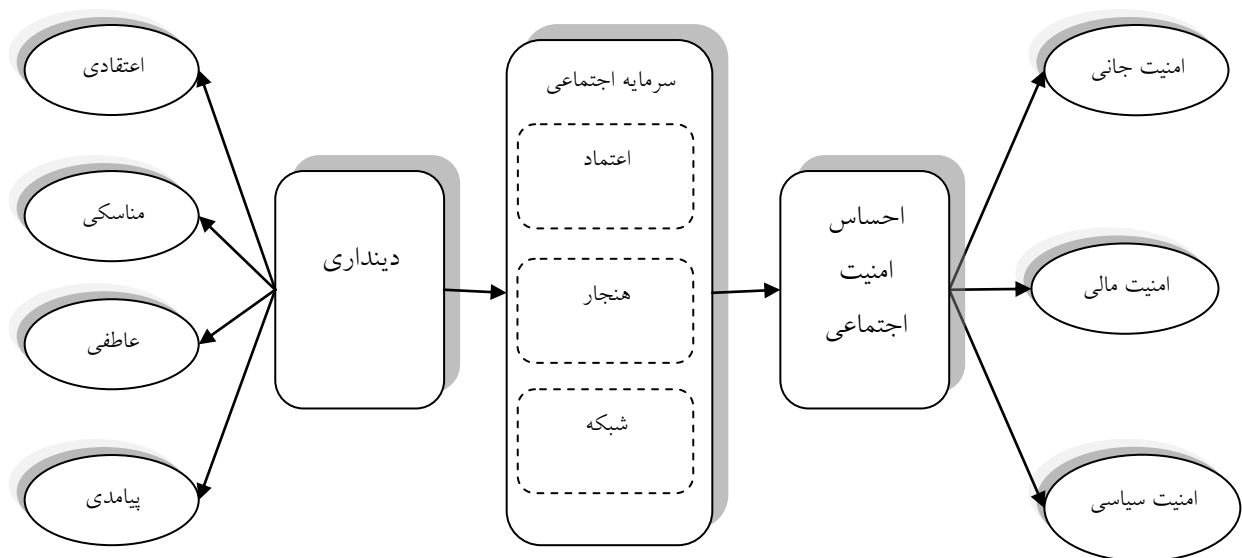
مدل تحقیق

برای انجام تحقیقات علمی و نظام‌مند، چارچوبی علمی و نظری مورد نیاز است که اصطلاحاً مدل مفهومی نامیده می‌شود. با توجه به مطالعات مبانی نظری الگوی مفهومی

¹ koening

ساختارهای داده‌های پیچیده است، استفاد نمود. بنابراین، از آنجایی که تحقیق حاضر در بر گیرنده چند متغیر وابسته و مستقل است، استفاده از مدل‌یابی معادلات ساختاری ضرورت می‌یابد.

تحقیق در نمودار (۶) نمایش داده شده است. برای تحلیل الگوی ارائه شده از تجزیه و تحلیل چند متغیره استفاده شده است. برای این منظور، می‌توان از کوواریانس یا مدل سازی علی یا مدل معادلات ساختاری که یکی از اصلی‌ترین روش‌های تجزیه و تحلیل

نمودار ۶- مدل مفهومی تحقیق

دارای سه بعد، برای متغیر دینداری دارای چهار بعد و برای متغیر نوع سرمایه اجتماعی دارای سه بعد است.

روش

پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و از لحاظ روش از نوع توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان مؤسسات غیرانتفاعی و غیردولتی شهر سمنان (مؤسسه آموزش عالی غیر انتفاعی و غیردولتی کومش، فضیلت و رشد دانش) است. براساس آمار ۲۵۰۰ دانشجوی مشغول به تحصیل در این

محقق پس از مطالعه مبانی نظری متغیرهای پنهان سرمایه اجتماعی، دینداری را برای بررسی نقش آنها بر احساس امنیت اجتماعی بررسی کرد. شایان ذکر است ابعاد درونی این متغیرها از نتایج تحقیق قاسمی و همکاران (۱۳۹۰) در خصوص ابعاد دینداری، مداح و همکاران (۱۳۸۸)، قاسمی (۱۳۸۵)، سعادت (۱۳۸۵) در خصوص ابعاد سرمایه اجتماعی و مختاری (۱۳۹۱) صمدی بگه جان (۱۳۸۴)، پارسونز (۱۳۸۵)، لویز و اسکات (۱۳۸۵) در خصوص احساس امنیت اجتماعی تعیین شده است. این ابعاد برای متغیر امنیت اجتماعی

است. نتایج نشان می دهد ضرایب پایایی محاسبه شده در تمامی موارد از حد تعریف شده (۰,۷) بیشتر بوده، رضایت بخش است.

تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

احساس امنیت اجتماعی

احساس امنیت اجتماعی در این مطالعه به سه بعد امنیت مالی، امنیت جانی و امنیت سیاسی^۲ تقسیم شده است. بوزان و ویور با الهام از عقاید جان لاک به تحلیل ابعاد امنیت پرداخته‌اند. آنها معتقدند هدف اصلی انسان‌ها از این که خود را در اختیار دولت قرار می‌دهند، حفظ دارایی آنهاست. منظور از دارایی در اینجا «امنیت جانی»، «امنیت سیاسی» و «امنیت مالی» است که در حال عادی فاقد امنیت هستند (بوزان، ۱۳۷۸: ۵۴). می‌توان در تعریف سه بعد امنیت اجتماعی گفت:

امنیت جانی: هرگونه تهدیدی که علیه جان انسان‌ها وجود داشته، امنیت جانی آنها را از بین می‌برد.

امنیت مالی: دارایی و اموال افراد تا چه حد در امنیت است و مورد تهدید قرار نمی‌گیرد.

امنیت سیاسی: افراد جامعه تا چه حد احساس می‌کنند که می‌توانند باورهای خود را آزادانه بیان نمایند و فعالیت‌های سیاسی، پیامد منفی برای آنها نداشته باشد (صمدی بگه جان، ۱۳۸۴: ۷۳-۷۴).

پس از مراجعه به تحلیل عاملی اکتشافی متغیرها در همان سه بعد دسته‌بندی شدند. در نهایت برای نهایی کردن این متغیرها ۱۵ گویه طراحی شد که پس از تحلیل عاملی به ۱۱ گویه تقلیل یافت. در جدول ۳ ارتباط گویه‌ها با ابعاد هر یک از متغیرها به کمک تحلیل عاملی اکتشافی مشخص شده است.

مؤسسات هستند. برای دستیابی به حجم نمونه از فرمول زیر استفاده شد. بدین ترتیب، با در نظر گرفتن مقدار متغیر نرمال استاندارد برابر ۱,۹۶، مقدار دقت برآورد برابر ۰,۰۵ و همچنین p و q برابر ۰,۵ محاسبات برای تعیین حجم نمونه انجام گرفت که به شرح زیر است:

$$n = \frac{Z^2 pq}{\epsilon^2 \left(1 + \frac{1}{N} \left(\frac{Z^2 pq}{\epsilon^2} - 1 \right) \right)} = 334$$

همان‌طور که ملاحظه می‌شود ۳۳۴ نفر از دانشجویان شامل ۲۰۱ دختر و ۱۳۳ پسر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. همچنین برای انتخاب نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی استفاده شد. بنابراین به تعداد مؤسسات آموزش عالی طبقه در نظر گرفته شد و سپس متناسب با حجم نمونه‌ها به صورت تصادفی ساده انتخاب گردیدند. جمع‌آوری اطلاعات نیز به کمک پرسشنامه محقق ساخته انجام گرفت. برای بررسی روایی ابزار سنجش از روایی محتوا و روایی سازه استفاده شد. برای بررسی روایی محتوای ابزار سنجش و دستیابی به ابعاد متغیرهای مورد مطالعه و اطمینان از اینکه همه ابعاد آنها در نظر گرفته شده است، از نظر ۶ نفر از صاحب‌نظران، محققان و متخصصان در حوزه علوم انسانی و علوم اجتماعی و دینی استفاده شد. همچنین، در بحث روایی سازه تجربی^۱ برای اطمینان بیشتر از عوامل شناسایی شده از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. نهایتاً برای بررسی پایایی تحقیق از تکنیک دو نیمه کردن و آلفای کرونباخ استفاده شد. همان‌گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد، ضرایب پایایی آلفای کرونباخ و دونیمه سازی متغیرها ذکر و کل پرسشنامه ارائه شده

² life Security, Property Security and Political Security

¹ Structural equation modeling

جدول ۲- میانگین، انحراف معیار و ضرایب پایایی پیش نیازهای آموزش عالی

عامل‌ها	شمار گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	ضرایب پایایی
کل مقیاس	۳۶	۶,۳۱	۰,۵۱	۰,۸۷
دینداری	۱۵	۵,۶۴	۰,۳۷	۰,۷۴
سرمایه اجتماعی	۱۲	۷,۶۵	۰,۵۴	۰,۷۱
امنیت اجتماعی	۱۳	۵,۲۴	۰,۳۸	۰,۷۱

منبع: یافته‌های تحقیق

سرمایه اجتماعی

از دید پیر بوردیو سرمایه اجتماعی حاصل جمع منابع بالقوه و بالفعلی است که نتیجه مالکیت شبکه‌ی بادوامی از روابط نهادی شده میان افراد، و به بیان ساده‌تر، عضویت در یک گروه است (بوردیو، ۱۹۸۶: ۲۴۸). به دیگر سخن از دید بوردیو و پاتنام سرمایه اجتماعی وجوه گوناگون سازمان اجتماعی مانند اعتماد، هنجار و شبکه‌هایی است که با آسان کردن اقدامات هماهنگ، کارایی جامعه را بهبود می‌بخشد (پاتنام، ۱۹۹۵: ۶۷). لذا در این تحقیق برای ارزیابی میزان سرمایه اجتماعی با توجه به سه بعد مذکور ۱۲ گویه طراحی شد که پس از تحلیل عاملی ۱۰ مورد از آنها پذیرفته شد. جدول ۳ ارتباط گویه‌ها با ابعاد هر یک از متغیرها را با کمک تحلیل عاملی اکتشافی نشان می‌دهد.

دینداری

گلاک و استارک^۱ برای سنجش میزان دینداری پاسخگویان مدلی ارائه نموده‌اند که دارای پنج بعد است. این مدل به علت چند بعدی بودن برای هر نوع دینی کاربرد دارد. این پنج بعد عبارتند از:

بعد فکری: شامل حداقل شناخت از اصول و فروع و تاریخ دین است؛ به گونه‌ای که فرد خود را ملزم به انجام اعمال دینی بداند یا حداقل به آن گرایش داشته باشد.

بعد اعتقادی: باورهایی که انتظار می‌رود پیروان یک دین به آنها اعتقاد داشته باشند، مانند اعتقاد به وجود خدا، اعتقاد به پیامبر اکرم (ص) و وجود عالم آخرت.

بعد مناسکی: شامل اعمال پیروان ادیان مختلف است که باید آنها را انجام دهند، مانند اعمال واجب دینی (نماز، روزه و غیره).

بعد عاطفی: شامل احساساتی است که در ارتباط فرد با اقتداری متعالی به دست می‌آورد، مانند نزدیکی به خدا و آرامش در مکان‌های مذهبی.

بعد پیامدی: ناظر بر آثار و باورها و اعمال، تجربه‌ها و دانش بر زندگی پیروان هر آیین است، مانند کمک به مستمندان و هراس از اعمال غیر مذهبی.

لذا در این تحقیق برای ارزیابی دینداری با توجه به پنج بعد مذکور ۱۵ گویه طراحی شد که پس از تحلیل عاملی همه آنها در چهار بعد مورد پذیرش قرار گرفتند. جدول ۳ ارتباط گویه‌ها با چهار بعد تقلیل یافته را نشان می‌دهد.

^۱ Glak & Stark

جدول ۳- ماتریس عاملی چرخش یافته واریماکس

عامل‌ها	شماره گویه‌ها	معرف‌ها و شاخص‌ها
اعتقادی	۱	اعتقاد به خدای یگانه
	۲	اعتقاد به حقیقت محض بودن کلام قرآن
	۳	اعتقاد کامل به معاد و قیامت
	۴	اعتقاد به فرستاده شدن پیامبران برای هدایت افراد
دینداری	۵	عبادت کردن
	۶	نماز خواندن
	۷	شرکت در مراسم دینی
	۸	روزه گرفتن
عاطفی	۹	ترس نداشتن از مرگ به دلیل ایمان به خدا
	۱۰	گزینش آگاهانه خدا و اشتیاق به او
	۱۱	حس صمیمیت و شور و وجد نسبت به خدا
	۱۲	مورد اعتماد خدا واقع شدن و مورد عنایت خداوند بودن
پیامدی	۱۳	کمک به مستمندان
	۱۴	پذیرش حجاب
	۱۵	احترام به پدر و مادر
اعتماد	۱۶	اعتماد به قول و قرار مردم
	۱۷	اعتماد به صداقت مردم در هنگام معاملات
	۱۸	اعتماد به اصناف و کسبه
	۱۹	اعتماد به سازمان‌ها و ادارات
سرمایه اجتماعی	۲۰	احساس تکلیف فردی نسبت به دیگران
	۲۱	ظرفیت پذیرش تفاوت‌ها
	۲۲	احساس اثرگذاری و کارایی
	۲۳	شرکت در مراسم مذهبی
شبکه	۲۴	عضویت در گروه‌های فرهنگی
	۲۵	عضویت در گروه‌های محله
	۲۶	فرستادن فرزند به مدرسه در مسیر طولانی
امنیت جانی	۲۷	تردد با ماشین‌های مسافرکش شخصی در شب
	۲۸	ترک منزل و پرداختن به امور روزانه
	۲۹	قدم زدن در مسیر خلوت
	۳۰	خالی گذاشتن منزل به مدت چند روز
امنیت مالی	۳۱	نداشتن دزدگیر و اقدامات امنیتی
	۳۲	در میان گذاشتن ثروت خود با دیگران
	۳۳	ترک اتومبیل خود در خیابان بدون اقدام امنیتی
امنیت سیاسی	۳۴	انجام فعالیت‌های سیاسی به صورت آزاد
	۳۵	احساس آزادی در باورها و عقاید
	۳۶	عدم پیامد منفی فعالیت سیاسی برای فرد

یافته‌ها

گرفتن ابعاد احساس امنیت اجتماعی که با طیف لیکرت به صورت کمی سنجیده شده، میزان احساس امنیت اجتماعی نمونه مورد مطالعه به شرح جدول ۴ گزارش شده است:

نمونه آماری شامل ۵۷٪ دختر و ۴۳٪ پسر است. ۵۸٪ آنها در رشته‌های علوم انسانی، ۳۲٪ در رشته‌های فنی و ۱۰٪ مابقی در رشته‌های هنر مشغول به تحصیل هستند. همچنین ۸۱٪ نمونه ما را افراد مجرد و ۱۹٪ مابقی را متأهلان تشکیل می‌دهند. از طرف دیگر، پس از در نظر

جدول ۴- توزیع فراوانی افراد بر حسب احساس امنیت اجتماعی

احساس امنیت اجتماعی	تعداد	درصد	درصد تجمعی
خیلی پایین	۳۶	۱۱	۱۱
پایین	۶۱	۱۸	۲۹
تا حدودی	۱۵۶	۴۷	۷۶
بالا	۳۶	۱۱	۸۷
بسیار بالا	۴۵	۱۳	۱۰۰
جمع	۳۳۴	۱۰۰	

و چرخش واریماکس^۴ استفاده شده است. جدول اشتراکات نشان‌دهنده مناسب بودن سؤال‌های این حوزه در فرآیند تحلیل عاملی است. شایان ذکر است اگر عدد اشتراکات حداقل برابر با ۰,۵ باشد، مورد پذیرش است. در پژوهش تمامی سؤال‌ها مقدار لازم را کسب نمودند. جدول کل واریانس تبیین شده نیز نشان می‌دهد که متغیرهای موجود می‌توانند به چند عامل تبدیل شوند و این عامل‌ها چند درصد از واریانس حوزه مورد نظر را تبیین نموده، پوشش می‌دهند. در این راستا، نتایج حاصله در جدول ۵ نشان می‌دهد سه عامل با اکتساب ارزش ویژه بیش از یک توانسته‌اند ۸۸,۴۴۷ درصد واریانس کل متغیرها را تحت پوشش قرار دهند.

در ادامه، ۳۶ گویه طراحی شده برای سنجش متغیرهای دینداری، سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی عامل‌بندی می‌شوند. برای دستیابی به این منظور، از تحلیل عاملی اکتشافی بهره گرفته شد، اما قبل از تحلیل عاملی اکتشافی از آزمون کفایت نمونه‌گیری کایزر-مایر-اولکین^۱ (KMO) و آزمون کرویت بارتلت^۲ برای بررسی کفایت اندازه نمونه استفاده شده است. ضریب KMO برابر با ۰,۹۰۳ نشان‌دهنده مناسب بودن همبستگی موجود میان گویه‌هاست. آزمون بارتلت نیز از نظر آماری معنادار گزارش شده است ($P=0,000$, $df=627$), $\chi^2=1308,76$). لذا با توجه به مقادیر مناسب محاسبه شده استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی بلامانع است. برای تحلیل عامل‌های متغیرها، روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی^۳

¹ Kaiser-Mayer-Olkin measure of sampling adequacy

² Bartlett test of sphericity

³ principle component analysis

⁴ Varimax rotation

جدول ۵- مقدار واریانس کل تحت پوشش ۳ عامل

مؤلفه	مقادیر ویژه ابتدایی	٪ واریانس	٪ واریانس تجمعی
۱	۷,۰۲۱	۳۲,۰۷۴	۳۲,۰۷۴
۲	۵,۳۸۱	۳۰,۸۰۰	۶۲,۸۷۴
۳	۴,۵۵۶	۲۵,۵۷۳	۸۸,۴۴۷

دوم استفاده شد. این تحلیل عاملی روابط بین متغیرها و ضرایب مسیر را در روابط بین آنها نشان می‌دهد که در جدول ۶ قابل مشاهده است.

در ادامه، به منظور اطمینان از تناسب ساختار متغیرهای پنهان برونزا و درونزا به کار گرفته شده با داده‌های جمع‌آوری شده از نرم افزار لیزرل و تحلیل عاملی مرتبه

جدول ۶- مقادیر تخمین استاندارد مرحله دوم دینداری، سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی

گویه	بار عاملی	مؤلفه‌ها (ابعاد)	بار عاملی	متغیرهای تحقیق
۱	۰,۵۲			
۲	۰,۱۴			
۳	۰,۷۵	اعتقادی	۰,۴۶	
۴	۰,۳۶			
۵	۰,۱۴			
۶	۰,۴۱			
۷	۰,۲۳	مناسکی	۰,۳۸	
۸	۰,۵۸			دینداری
۹	۰,۳۶			
۱۰	۰,۱۴			
۱۱	۰,۵۶	عاطفی	۰,۲۹	
۱۲	۰,۳۲			
۱۳	۰,۴۴			
۱۴	۰,۷۲	پیامدی	۰,۵۵	
۱۵	۰,۵۹			
۱۶	۰,۴۹			
۱۷	۰,۱۸			
۱۸	۰,۸۶	اعتماد	۰,۶۳	
۱۹	۰,۸۶			
۲۰	۰,۹۴			
۲۱	۰,۹۶	هنجار	۰,۴۱	سرمایه اجتماعی
۲۲	۰,۲۴			
۲۳	۰,۱۴			
۲۴	۰,۳۶	شبکه	۰,۳۹	
۲۵	۰,۵۸			
۲۶	۰,۴۷			
۲۷	۰,۹۶			
۲۸	۰,۱۴	امنیت جانی	۰,۵۶	
۲۹	۰,۲۰			
۳۰	۰,۸۳			
۳۱	۰,۱۸			
۳۲	۰,۴۱	امنیت مالی	۰,۴۱	امنیت اجتماعی
۳۳	۰,۸۶			
۳۴	۰,۹۴			
۳۵	۰,۳۳	امنیت سیاسی	۰,۳۴	
۳۶	۰,۲۴			

همچنین، شاخص‌های برازندگی نرم NFI، شاخص برازندگی تطبیقی CFI، و شاخص نکویی برازش تعدیل شده AGFI هر قدر به یک نزدیکتر باشند، بهتر است. همگی شاخص‌های ذکر شده در جدول ۷ نشان داده شده است.

به علت آنکه کلیه روابط معنادار بوده، نیاز به حذف هیچ مسیری وجود ندارد، لذا مدل فعلی نهایی تلقی شد. از طرفی، برای پذیرش مدل‌های اندازه‌گیری از شاخص‌هایی استفاده شد که از جمله آن شاخص χ^2/df به عنوان یک معیار تناسب تطبیق و تعدیل با نمونه شناخته می‌شود که میزان آن باید کمتر از ۳ باشد.

جدول ۷- شاخص‌های نکویی برازش مدل‌های اندازه‌گیری (تحلیل عاملی تأییدی مرحله دوم)

شاخص	df	χ^2	p-value	RMSEA	AGFI	CFI	NFI
دینداری	۶۹	۲۰۱,۳۶	۰,۰۰۰	۰,۰۳۲	۰,۹۲	۰,۹۴	۰,۹۲
سرمایه اجتماعی	۳۴	۲۴,۴۴	۰,۰۰۰	۰,۰۴۴	۰,۹۴	۰,۹۳	۰,۹۵
امنیت اجتماعی	۴۷	۸۰,۱۲	۰,۰۰۰	۰,۰۲۵	۰,۹۶	۰,۹۵	۰,۹۶

منبع: یافته‌های تحقیق

شده است، استفاده شد. این جدول براساس هر یک از مدل‌های اندازه‌گیری متغیرهای مکنون تحقیق به دست آمده است.

همچنین، برای بررسی ارتباط بین مؤلفه‌های سازنده هر یک از متغیرهای دینداری، سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی از ضریب همبستگی که در جدول ۸ محاسبه

جدول ۸- همبستگی بین مؤلفه‌های دینداری، سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی

همبستگی بین متغیرهای مکنون r	مناسکی	عاطفی	پیامدی
اعتقادی	**۰,۶۳	**۰,۷۴	**۰,۶۱
مناسکی		**۰,۵۹	**۰,۶۹
عاطفی			**۰,۵۵
همبستگی بین متغیرهای مکنون r		هنجار	شبه
اعتماد		**۰,۶۹	**۰,۷۲
هنجار			**۰,۷۸
همبستگی بین متغیرهای مکنون r		امنیت	امنیت
امنیت جانی		**۰,۶۳	سیاسی
امنیت مالی		**۰,۷۴	**۰,۷۴
		**۰,۵۹	**۰,۵۹

**P<۰,۰۵

منبع: یافته‌های تحقیق

مثبت و معناداری وجود دارد. شایان ذکر است که این مطلب در خصوص دو متغیر سرمایه اجتماعی و امنیت

همان‌گونه که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، بین ابعاد و مؤلفه‌های دینداری به صورت دو به دو ارتباط

هم جهت در سایر مؤلفه‌های همان متغیر خواهد بود.

اجتماعی نیز صادق است. بر این اساس، هر گونه تغییری در مؤلفه‌های هر یک از متغیرها همراه با تغییری

جدول ۹- تحلیل همبستگی بین مؤلفه‌های متغیرهای درونزا و برونزا

امنیت سیاسی	امنیت مالی	امنیت جانی	سرمایه اجتماعی	همبستگی اوز
**۰,۴۵۹	**۰,۵۰۷	**۰,۲۳۶	**۰,۳۶۸	اعتقادی
**۰,۵۹۶	**۰,۴۱۷	**۰,۵۰۱	**۰,۷۲۱	مناسکی
**۰,۲۹۴	**۰,۲۰۹	**۰,۲۶۳	**۰,۶۳۲	عاطفی
**۰,۵۷۱	**۰,۴۱۲	**۰,۳۳۰	**۰,۴۸۹	پیامدی
**P<۰,۰۵				منبع: یافته‌های تحقیق

تحلیل همبستگی میان متغیرهای برونزا و درونزا می‌توان نتیجه گرفت که هرگونه بهبودی در ابعاد دینداری می‌تواند سبب بهبودی در سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های امنیت اجتماعی شود.

در خصوص میزان همبستگی میان مؤلفه‌های متغیر دینداری (درونزا) و سرمایه اجتماعی، مقادیر محاسبه شده به شرح جدول ۱۰ است.

جدول ۱۰- تحلیل همبستگی بین سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های متغیر درونزا

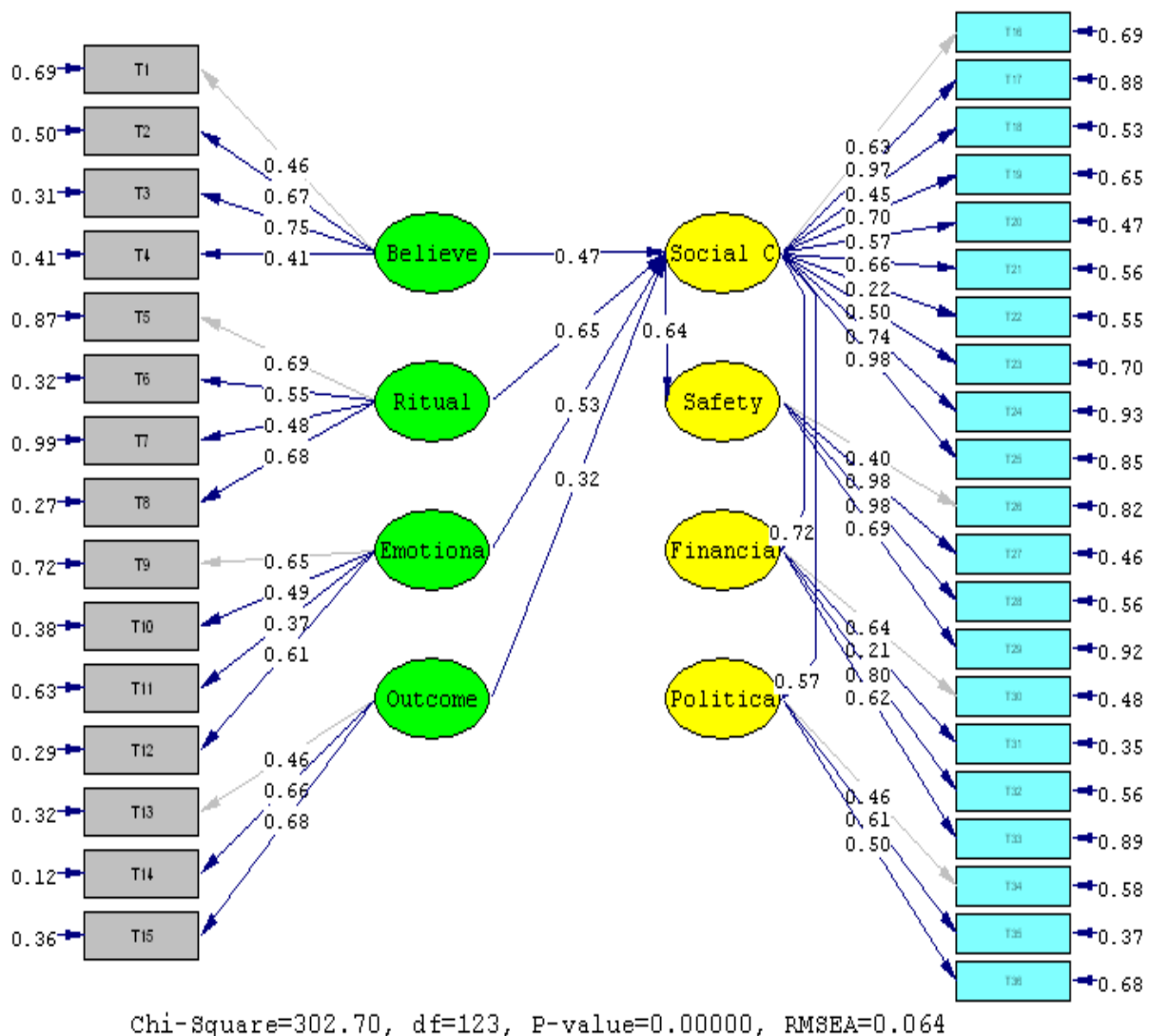
امنیت سیاسی	امنیت مالی	امنیت جانی	همبستگی اوز
**۰,۶۰۴	**۰,۶۳۱	**۰,۶۹۶	سرمایه اجتماعی
**P<۰,۰۵			منبع: یافته‌های تحقیق

مؤلفه‌های امنیت اجتماعی شود.

پس از اطمینان یافتن از صحت مدل‌های اندازه‌گیری و تعیین همبستگی لازم در خصوص متغیر درونزا و برونزا، برای تأیید الگوی مفهومی طراحی شده و تعیین مدل ساختاری در حالت تخمین استاندارد از تکنیک معادلات ساختاری استفاده شده است، که نتایج حاصل در نمودار ۷ مشاهده می‌شود.

چنانکه در جدول ۹ مشاهده می‌شود، بین مؤلفه‌های دینداری (متغیر برونزا)، سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی (متغیر درونزا) همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. بیشترین همبستگی معنادار به رابطه بین مؤلفه مناسکی و سرمایه اجتماعی با درصد ۷۲,۱ و کمترین میزان همبستگی معنادار به رابطه بین مؤلفه عاطفی و امنیت مالی با درصد ۲۰,۹ مربوط می‌شود. از

چنانکه مشاهده می‌شود، بین سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های امنیت اجتماعی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. بیشترین میزان همبستگی معنادار به رابطه بین سرمایه اجتماعی و امنیت جانی با ۶۹,۶ درصد و کمترین میزان همبستگی معنادار به رابطه سرمایه اجتماعی و امنیت سیاسی مربوط می‌شود. از تحلیل همبستگی مؤلفه‌های متغیر درونزا می‌توان نتیجه گرفت که هرگونه بهبودی در سرمایه اجتماعی می‌تواند سبب بهبودی در

نمودار ۷- مدل ساختاری در حالت تخمین استاندارد

به ترتیب بیشترین اثر مربوط به مؤلفه‌های عاطفی، اعتقادی و پیامدی مربوط است. همچنین، خود سرمایه اجتماعی بر روی امنیت جانی، مالی و سیاسی اثر مثبت و معناداری به ترتیب برابر ۶۴،۷۲ و ۵۷ درصد دارد. در ادامه، به بررسی تأثیر غیرمستقیم هر یک از مؤلفه‌های دینداری بر مؤلفه‌های امنیت اجتماعی از طریق سرمایه اجتماعی پرداخته خواهد شد که نتایج حاصل در جدول ۱۱ درج شده است.

مقدار شاخص‌های تناسب حاکی از برازش مناسب مدل است و مقدار نسبت کای دو بر درجه آزادی برابر ۲،۴۶ و کوچکتر از مقدار مجاز ۳، مقدار RMSEA برابر با ۰،۰۶۴ و کوچکتر از ۰،۰۸ است. همچنین، در تمامی موارد مندرج در نمودار فوق مقدار ضریب معناداری محاسبه شده که از ۱،۹۶ بزرگتر است. بر این اساس، در بین مؤلفه‌های دینداری تأثیرگذار بر سرمایه اجتماعی بیشترین اثر به مؤلفه مناسکی با ۶۵ درصد و پس از آن

جدول ۱۱- بررسی تأثیرات غیرمستقیم مؤلفه‌های دینداری بر روی امنیت اجتماعی از طریق سرمایه اجتماعی

نام مؤلفه‌های متغیر	مقدار اثر غیرمستقیم بر روی امنیت جانی از طریق سرمایه اجتماعی	عدد معناداری محاسبه شده	عدد معناداری مبنا	نتیجه
اعتقادی	۰,۳۰	۲,۶۵	۱,۹۶	اثر غیرمستقیم دارد
مناسکی	۰,۴۲	۳,۹۶	۱,۹۶	اثر غیرمستقیم دارد
عاطفی	۰,۳۴	۳,۶۴	۱,۹۶	اثر غیرمستقیم دارد
پیامدی	۰,۲۰	۲,۱۴	۱,۹۶	اثر غیرمستقیم دارد
نام مؤلفه‌های متغیر	مقدار اثر غیرمستقیم بر روی امنیت مالی از طریق سرمایه اجتماعی	عدد معناداری محاسبه شده	عدد معناداری مبنا	نتیجه
اعتقادی	۰,۳۴	۳,۶۴	۱,۹۶	اثر غیرمستقیم دارد
مناسکی	۰,۴۷	۴,۹۶	۱,۹۶	اثر غیرمستقیم دارد
عاطفی	۰,۳۸	۳,۷۱	۱,۹۶	اثر غیرمستقیم دارد
پیامدی	۰,۲۳	۲,۱۸	۱,۹۶	اثر غیرمستقیم دارد
نام مؤلفه‌های متغیر	مقدار اثر غیرمستقیم بر روی امنیت سیاسی از طریق سرمایه اجتماعی	عدد معناداری محاسبه شده	عدد معناداری مبنا	نتیجه
اعتقادی	۰,۲۷	۲,۲۶	۱,۹۶	اثر غیرمستقیم دارد
مناسکی	۰,۳۷	۳,۷۰	۱,۹۶	اثر غیرمستقیم دارد
عاطفی	۰,۳۰	۲,۶۵	۱,۹۶	اثر غیرمستقیم دارد
پیامدی	۰,۱۸	۲,۰۱	۱,۹۶	اثر غیرمستقیم دارد

بحث و نتیجه‌گیری

اجتماعی در قالب یک الگو پرداخته شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که نمره احساس امنیت اجتماعی ۷۶ درصد پاسخگویان در حد میانگین و کمتر از آن است. این یافته زنگ خطری است برای جامعه دانشجویان مورد مطالعه. نیاز به ایمنی و احساس امنیت براساس نظریه مازلو، جزو نیازهای اساسی بشر است و با برآورده نشدن این نیاز، امکان پرداختن به نیازهای

امنیت اجتماعی از مؤلفه‌های مهم نظم و انسجام اجتماعی از یک سو و توسعه و پیشرفت جوامع از سوی دیگر است؛ همچنان که ناامنی اجتماعی، مشخصه بی‌نظمی اجتماعی است و هم عامل رکود و عدم ترقی جوامع انسانی است. در پژوهش حاضر به بررسی نقش میانجی سرمایه اجتماعی در رابطه بین دینداری و امنیت

داشته باشند. بررسی تئوری‌های گیدنز، کلاس افه، بوردیو، پاتنام و نیز یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد بین هنجارهای اجتماعی افراد، با احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد. در این راستا، ضرورت رفع خلأهای قانونی و ابهام از قوانین موجود، به ویژه در زمینه پدیده‌های ناهنجار اجتماعی با استفاده از فقه مرقی شیعه و اجتهاد زمان و مکان، فرهنگ‌سازی در خصوص تبیین قواعد و قوانین اخلاقی و اجتماعی و عدالت انتظامی - قضایی و اجتماعی نیز از جمله مواردی است که ضروری به نظر می‌رسد.

از طرف دیگر، بر حسب نتایج به دست آمده، تمامی مؤلفه‌های دینداری می‌تواند بر سرمایه اجتماعی تأثیرگذار باشد. در این میان، مؤلفه مناسکی با ضریب همبستگی ۷۲٫۱ درصد بیشترین تأثیر را بر سرمایه اجتماعی دارد. نتایج این تحقیق با تئوری گیدنز همراستا است. براساس این دیدگاه نظری، حمایت نیروهای مذهبی از مؤمنان در ایجاد احساس امنیت و آرامش در برابر رویدادها و موقعیت‌های مختلف نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. ایوانز معتقد است مناسک دینی بر بهبود کنش متقابل میان مومنان، دوستان و خانواده مؤثر است و ایجاد سرمایه اجتماعی را در بر خواهد داشت (ایوانز، ۲۰۱۱: ۴۰۴-۴۰۱). دورکیم نیز در دیدگاه خود معتقد است تشریفات و مناسک دینی هر قدر هم کم اهمیت باشند، اجتماع را به حرکت در می‌آورند و می‌توانند از کارکردهای سرمایه اجتماعی به حساب آیند (دورکیم، ۲۰۰۵: ۲۰۵). وبر نیز معتقد است دینداری می‌تواند شبکه اعتمادی در بین افراد ایجاد کند که برای روابط درون گروهی و برون گروهی ضروری باشد (زارعی، شریفی، ۱۳۸۸: ۲۵-۳۰). به نظر می‌رسد افرادی که خود

انسانی مراتب بالاتر فراهم نیست. نتایج تحقیق نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی توانسته است بر تمامی ابعاد احساس امنیت اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری داشته باشد. طبق تئوری‌های دورکیم، پارسونز، گیدنز و آیزنشتاد و نیز نتایج حاصل از تحقیق می‌توان بیان کرد بین شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد. پس می‌توان نتیجه گرفت افزایش مشارکت اجتماعی به عبارتی ایجاد شبکه‌های اجتماعی در بین جوانان باعث افزایش احساس امنیت نیز می‌شود. از این رو، برای ارتقای مشارکت‌های اجتماعی و پیرو آن افزایش احساس امنیت اجتماعی، برنامه‌ریزان فرهنگی می‌توانند با تمهیدات در نظر گرفته زمینه را برای افزایش حضور جوانان در جشن‌ها، کمک به مستمندان در اعیاد اسلامی و کمک‌های جمعی و عمومی مانند عضویت دانشجویان در جمعیت جوانان هلال احمر، گام مؤثری در این زمینه بردارند. از طرفی، نهادهای آموزشی مانند دانشگاه‌ها و رسانه‌های جمعی نیز می‌توانند با آموزش برقراری روابط آسان به نسل جوان جامعه در مقام فرهنگ‌سازی جامعه گام ارزشمندی را بردارند. از طرف دیگر، تئوری‌های پارسونز، گیدنز، کلاس افه، بوردیو، کلمن، پاتنام و نیز نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان می‌دهد مؤلفه اعتماد می‌تواند تا حدود زیادی بر احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار باشد. در این زمینه معماران فرهنگی می‌توانند با تقویت پایه‌های اعتماد بنیادین در بین افراد جامعه، احساس امنیت اجتماعی را در بین افراد جامعه افزایش دهند. بر این اساس، مسؤولان ذی‌ربط می‌توانند با نظارت بر تعاملات دانشجویان در دانشگاه و خارج از آن به منظور کاهش آسیب‌پذیری روابط اجتماعی آنها نقش مؤثری در بالا بردن اعتماد اجتماعی

«ارائه یک مدل نظری جهت تبیین نقش سرمایه اجتماعی به عنوان گوهری گرانها اما کم هزینه: راهکارهای برای بهبود عملکرد اقتصادی»، مجله راهبرد یاس، ش ۲۲، صص ۲۳۸-۲۶۷.

باباخانی، فرهاد. (۱۳۸۸). «بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در سطوح خرد و کلان»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

بسطامی، محمود. (۱۳۸۹). «مبارزه با فساد مالی و اقتصادی (۳)» سایت اینترنتی:

<http://www.rasekhoon.net>

بوزان، باری. (۱۳۷۸). «مردم دولت‌ها و هراس»، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

بیات، بهرام. (۱۳۸۹). «تبیین رابطه بین سرمایه اجتماعی پلیس و امنیت عمومی»، فصلنامه دانش انتظامی، سال ۱۲، ش ۲، صص ۵۱-۸۵.

تقی‌لو، فرامرز. (۱۳۸۵). «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ۹، ش ۲.

چلبی، مسعود و محمد مبارکی. (۱۳۸۴). «تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطح خرد و کلان»، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره ششم، ش ۲.

حشمت یغمایی، محمدتقی. (۱۳۸۰). «دینداری نوجوانان و عوامل مؤثر بر آن»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.

ربانی خوراسگانی، علی و وحید قاسمی. (۱۳۸۶). «رابطه احساس امنیت اجتماعی و نگرش مذهبی»، مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان، سال ۲۵، ش ۴، صص ۱-۱۸.

ردادی، محسن. (۱۳۸۷). سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی، فصلنامه راهبرد یاس، ش ۱۶،

را درگیر بعد مناسکی می‌کنند، از تعاملات و سرمایه اجتماعی بیشتری برخوردارند. این امر به فرد کمک می‌کند تا احساس انسجام اجتماعی خود را با حضور در مناسک جمعی بیشتر نموده، از احساس ناامنی خود بکاهد. همچنین، افرادی که دیندارترند، با دیگران بیشتر در تعامل و ارتباط بوده و این خود باعث بهبود اعتماد و مشارکت گروهی و در نتیجه افزایش سطح سرمایه اجتماعی در جامعه خواهد شد. در این راستا، مسئولان امر می‌توانند با ایجاد زمینه مشارکت مذهبی جوانان، ارائه برنامه‌هایی برای رفع شبهات دینی دانشجویان از طریق تقویت مادی و معنوی نهاد رهبری در دانشگاه و پخش بروشور در مورد مباحث دینی و تعمق در خصوص ارزش‌های معنوی در بین دانشجویان، زمینه را برای بهبود سرمایه اجتماعی دانشجویان با تمسک به دینداری فراهم آورند.

منابع

احمدی‌مقدم، اسماعیل. (۱۳۸۹). «امنیت اجتماعی و هویت»، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، ش ۲۳، صص ۱۳۳-۱۶۳.

ازکیا، مصطفی. (۱۳۸۰). «بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی در نواحی روستایی شهر کاشان»، نام علوم اجتماعی، ش ۱۷، صص ۳-۳۱.

امین بیدختی، علی اکبر؛ شریفی، نوید و مجتبی زرگر. (۱۳۹۰). «تدوین و اولویت‌بندی استراتژی‌های کاهش ناهنجاری‌های رفتار رانندگی با استفاده از

مدل SWOT»، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، سال ۵، ش ۱، صص ۱-۳۶.

امین بیدختی، علی اکبر و ماشاء الله نظری. (۱۳۸۹).

- صص ۱۸۶-۱۹۶. درون گروهی (مطالعه موردی شهر اصفهان)، فصلنامه جامعه شناسی کاربردی، سال ۲۰، ش ۲، صص ۲۱-۴۶.
- قدرتی، حسین؛ سردارنیا، خلیل اله؛ ملتفت، حسین و عبدالمهدی برشد. (۱۳۸۸). «احساس امنیت اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی و نهادهای نظم و قانون- مطالعه موردی شهر مشهد»، فصلنامه انتظام اجتماعی، سال ۱، ش ۴، صص ۷-۲۶.
- قربان زاده سوار، زهرا. (۱۳۸۷). «بررسی تأثیر دینداری بر احساس امنیت اجتماعی جوانان (قم)»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی دانشگاه باقرالعلوم (ع).
- کامران، حسن و علی شعاع برآبادی. (۱۳۸۹). «بررسی امنیت شهری در شهرهای مرزی، مطالعه موردی: شهر تایباد»، جغرافیا، سال ۸، ش ۲۵، صص ۲۵-۴۶.
- کامران، فریدون و سمیه عبادتی نظولو. (۱۳۸۹). «بررسی عوامل اقتصادی اجتماعی مؤثر بر احساس آرامش و امنیت اجتماعی زنان دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی دانشگاه‌های شهر تهران»، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال ۳، ش ۶، صص ۴۳-۵۶.
- مختاری، مریم؛ بلالی، اسماعیل؛ میرفردی، اصغر و معصومه حسینی اخگر. (۱۳۹۱). «بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهر یاسوج»، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال ۱، ش ۲، صص ۲۱-۴۰.
- معین، محمد. (۱۳۹۱). فرهنگ فارسی معین، تهران: نشر مروارید.
- رسولی، رضا و علی صالحی. (۱۳۹۰). «بررسی و تبیین عوامل مؤثر بر امنیت اجتماعی جوانان»، فصلنامه دانش انتظامی، سال ۱۲، ش ۲، صص ۱۶۵-۲۰۱.
- زارعی، عظیم و نوید شریفی. (۱۳۸۸). «شناسایی، دسته‌بندی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی: شهرستان‌های منتخب استان سمنان)»، مجموعه مقالات همایش ملی سرمایه اجتماعی و توسعه اقتصادی، اسفند.
- ساروخانی، باقر و فاطمه هاشم‌نژاد. (۱۳۹۰). «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر ساری»، فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، سال ۲، ش ۲، صص ۸۱-۹۴.
- صالحی امیری، سیدرضا و نادری افسرافشاری. (۱۳۹۰). «مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقای امنیت اجتماعی و فرهنگی در تهران»، فصلنامه راهبرد، سال ۲۰، صص ۴۹-۷۶.
- صمدی بگه جان، جمیل. (۱۳۸۴). «امنیت اجتماعی در شهر سنندج»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تهران.
- عبدالرحمن، حسنی‌فر. (۱۳۸۳). «دولت و امنیت اجتماعی در قانون اساسی جمهوری اسلامی»، نشریه پژوهشی دانشگاه امام صادق (ع)، ش ۲۳، صص ۱۲۱-۱۴۲.
- فوکویاما، فرانسیس. (۱۳۸۶). «پایان نظم: سرمایه اجتماعی و حفظ آن»، مترجم غلامعباس توسلی، تهران: انتشارات شرکت حکایت قلم نوین.
- قاسمی، وحید و زهرا امیری اسفرجانی. (۱۳۹۰). «تبیین جامعه‌شناختی تأثیر دینداری بر سرمایه اجتماعی

- and political participation. *Social Science Research*, Volume 41, Issue 5, September 2012, pp: 1213-1226.
- Durkheim, Emile (2005) *fundamental forms, religious life, totemism in Australia*. Baqrrrpham translation. Tehran: Publication Center. pp: 200-220. [in Persian]
- Erden, A. and H. Erden (2009). "Predicting organizational trust level of school managers and teachers at elementary schools", *Procedia Social and Behavioral Sciences*. pp: 140-167.
- Evans, David (2011). *Re-examination of the relationship between religion and crime*, translation of Salimi, *Journal of Religion and university*, No.23, pp 400-414.
- Ferguson, K. M, & Mindelm C, H. (2007). *Modeling fear of crime in Dallas neighborhoods: A test of social capital theory*. *Crime Delinquency*. 53. pp 332-345.
- Gingerich, T., & Chu, D. (2006). *A comparative perspective of community policing in taiwan and washington State*. *Asian Criminology*, 1pp:119-135
- Goetschel, Laurent, (1999), *Globalization and security: The Challenge of Collective Action*, *Experten kologium, Der Euangelische Akadamic Loccum*, Vol.10 pp: 102-158.
- Johnson R. Byron, and Jang, Sung Joon. (2004). *Explaining Religious Effects on Distress Among African Americans*. *Journal for the Scientific Study of Religion*, Vol. 43, pp: 239-260.
- Kimberly Lochner, Stith, Vanita Gupta. (2012). *Social capital, income inequality, and firearm violent crime* *Social Science & Medicine*, Volume 47, Issue 1 pp: 7-17.
- Koenig, H.G. (2007). *spirituality and depression southem medical journal*, 7pp:737-739.
- Lindstrom, M and Others (2008). *Social capital* منظری توکلی، علیرضا و نجمه عراقی پور. (۱۳۸۹). «بررسی رابطه بین دینداری و شادکامی در بین دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان سال ۱۳۸۸-۱۳۸۹»، *فصلنامه روانشناسی تربیتی*، ش ۱۹، سال ۶، صص ۱۹-۴۵.
- نوربخش، وحیدرضا. (۱۳۸۶). «آرمان شهر قرآنی»، *مجله حدیث زندگی*، ش ۳۸، صص ۱-۱۰.
- نیازی، محسن و یاسمن فرشادفر. (۱۳۹۰). «بررسی رابطه بین میزان اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شمال و جنوب شهر تهران»، *فصلنامه علمی تخصصی مطالعات شهری*، سال ۱، ش ۱، صص ۱۴۷-۱۷۸.
- الوانی، سید مهدی و علیرضا شیروانی. (۱۳۷۶). «سرمایه اجتماعی (مفاهیم، نظریه‌ها و کاربردها)»، *نشر مانی*.
- Akçomak Semih, Bas ter Weel (2012). *The impact of social capital on crime: Evidence from the Netherlands Regional Science and Urban Economics*, Volume 42, Issues 1-2, pp: 323-340.
- Beyerlein, Kraig and Hipp, John R. (2005). *Social Capital, Too Much of a Good Thing?*
- Bilgin, Pinar, (June 2003), "Individual and Social Dimentions of Security", *International Studies Review*, Vol.5, Issue2. pp 27-48.
- Bourdieu, P. (1986). "The forms of capital" In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Buzan, Barry; Weaver, Ole (1998), "Libralism and security: the contradictions of the liberal leviathan", *Copenhagen peace research institute (COPRI) Working papers*.
- Celine Teney, Laurie Hanquinet. (2012). *High political participation, high social capital? A relational analysis of youth social capital*

- Paul Verhaeghe, Gindo Tampubolon(2012). Individual social capital, neighbourhood deprivation, and self-rated health in England. *Social Science & Medicine*, Volume 75, Issue 2, July 2012pp: 349-357.
- Putnam, R. D. (1995). "Bowling alone. America's declining social capital", *Journal of Democracy*, 6, 65-78.
- Rachlle Clark, K. (2006). A longitudinal study of fear of crime in Winnipeg. university of Manitoba.
- anticipated ethnic discrimination and self-reported psychological health: A population- based study, *Social Science & Medicine*, Vol. 66 No. 1, pp: 1-13.
- Litchfield, Allen W.; Darwin, Thomas, L. & Doali, Bing. (2010), Dimensions of Religiosity as Mediators of the Relations between Parenting and Adolescent Deviant Behavior, *Journal of Adolescent Research*, vol. 12.pp: 214-258.

Archive of SID